

Шкваріна Т.М.

докторант,

Уманський державний педагогічний

університет імені Павла Тичини

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ПРОГРАМИ « МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ »

У цій статті автор обґрунтовує підходи щодо укладання програми професійно-методичної підготовки майбутніх вчителів дошкільного навчання іноземної мови.

In this article the author grounds the approaches to the making up a special syllabus of professional and methodical instruction of future preschool foreign language teachers.

Вступ. Ключовими завданнями сучасної освіти є утвердження пріоритетності освіти та її модернізація [4]. Приєднання України до Болонського процесу – міжурядової угоди з розбудови Європейського освітнього та наукового простору висуває нові вимоги щодо оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу вищої школи відповідно до сучасних науково-технічних досягнень [2, 214-215].

Серед важливих освітянських проблем першочергового значення набуває проблема підготовки педагогічних працівників, зокрема проблема підготовки вчителя іноземної мови до роботи у нових умовах [3, 2-7]. Підготовка вчителя іноземної мови, готового до роботи не лише у середній ланці освіти, а й у дошкільній є важливим завданням сучасної педагогічної науки.

Аналіз наукових психолого-педагогічних досліджень виявляє інтерес вітчизняних та зарубіжних учених до проблеми професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів іноземної мови (Ар'ян М.А., Бердичівський А.Л., Бігич О.Б., Вітлін Ж.Л., Зимня І.О., Калініна Л.В.,

Маслико О.А., Ніколаєва С.Ю., Пассов Е.И., Роман С.В., Язикова Н.В. та ін.) Результати цих досліджень свідчать про широкий спектр досліджень у галузі підготовки майбутніх вчителів іноземної мови.

Проте, питання професійно-методичної підготовки майбутніх учителів іноземної мови до навчання дошкільників висвітлено недостатньо, зокрема, аспекти теоретичної, змістової, методичної підготовки таких фахівців потребують удосконалення.

Постановка проблеми Протягом останніх десятиліть в Україні поширюється практика підготовки у вищих навчальних закладах учителів іноземної мови не лише для середньої та початкової школи, а й для першої ланки освіти – дошкільної. У цьому контексті актуальною виявляється проблема укладання нових навчальних планів, навчальних програм підготовки вчителів дошкільного навчання іноземної мови. О.Л. Кононко звертає увагу на те, що оновлення навчальних планів, навчальних програм підготовки педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах відбувається надто повільно. «Сьогодні навіть провідні столичні заклади освіти, відповідальні за якість підготовки педагогічних кадрів для дошкільної галузі, працюють здебільшого за старою тематикою, практично не співвідносять її з Базовим компонентом. Оновлення навчальних планів, орієнтація педагогів на доцільність і незворотність впровадження у практику особистісної моделі дошкільної освіти, їх оснащення знаннями сучасних вітчизняних та зарубіжних освітніх технологій, повернення уваги до експериментування та педагогічної творчості – важливе завдання сьогодення» [5, 58].

Джерелами змісту професійно-методичної підготовки майбутніх вчителів дошкільного навчання іноземної мови виступають: соціальний досвід, матеріалізований у педагогічних теоріях та національних документах про національну систему освіти, особливо у частині щодо підготовки педагогічних працівників; педагогічна діяльність з навчання іноземної мови дітей дошкільного віку; дидактичні закономірності засвоєння іноземної мови; формування професійно-методичної компетенції студентів; організаційні форми, методи, засоби підготовки майбутніх учителів іноземної мови; педагогічні умови реалізації змісту підготовки спеціаліста.

Педагогічна наука виділяє три рівні формування змісту освіти:

- 1) рівень загального уявлення, що формується у вигляді основних компонентів соціального замовлення;
- 2) рівень навчального предмета, на матеріалі якого розгортається робота над окремими елементами змісту, деталізуються їхні

специфічні цілі та функції;

- 3) рівень навчального матеріалу, реалізований у розробках окремих елементів змісту у підручниках, навчальних посібниках, методичних рекомендаціях [6, 149].

Якщо перший рівень змісту освіти в основному реалізується на рівні структурно-логічного плану та освітньо-кваліфікаційної характеристики навчального плану підготовки фахівців, то другий рівень реалізується на рівні програми конкретної дисципліни.

На факультетах іноземних мов та факультетах дошкільного виховання вищих навчальних закладів, де організовано підготовку майбутніх учителів дошкільного навчання іноземної мови, у навчальні плані введено предмет

«Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку». Однак, у науково-методичній літературі проблема укладання спеціальної програми «Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку» не досліджувалася.

Метою цієї статті є обґрунтування змісту та структури програми

«Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку» [8].

Виклад основного матеріалу дослідження. Програма «Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку» є стратегічним документом підготовки майбутніх учителів іноземної мови, тому необхідно визначити концептуальні складники цього документу, а саме: мету, принципи, зміст, методи та засоби її впровадження у роботу педагогічних вищих навчальних закладів.

Важливим складником системи освіти виступає мета освіти.

О.П. Кораблина вказує: «У процесі життя цілі направляють природну творчу енергію, сприяючи реалізації істинного призначення людини» [7, 92]. Н.В. Язикова розглядає мету професійно-методичної підготовки майбутніх учителів іноземної мови як уявний образ, що відіграє роль моделі. Кінцевою метою методичної підготовки студентів є не передача знань і на цій основі формування професійних умінь, а формування професійно-методичної діяльності, орієнтовною основою якої є інтегроване професійне знання вчителя ІМ з властивими йому мотиваційно-стимулюючою, аналітико-синтетичною та виконавчою частиною діяльності [10, 57]. Тобто, мова йде про дві категорії – формування та розвиток. Під формуванням розуміють когнітивний аспект (знання, навички, уміння, методичне мислення), під розвитком – емоційно-чуттєвий аспект діяльності (мотиви, інтереси,

здібності, професійні якості особистості).

У педагогіці вищої школи розрізняють загальну компетенцію та методичну компетенцію. Загальна компетенція – це сукупність знань, навичок та вмінь, які формуються у процесі навчання тієї чи іншої дисципліни, здатність виконувати будь-яку діяльність; інтегрована характеристика особистості, яка вбирає в себе результати попереднього психічного розвитку: знання, вміння, навички, креативність, ініціативність, самостійність, самооцінку, самоконтроль. Методична компетенція – це здатність користуватися мовою у професійних цілях, навчаючи мови [1].

Тому, комплексною методичною метою програми «Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку» є формування необхідного і достатнього рівня методичної компетенції майбутнього вчителя англійської мови у дошкільному навчальному закладі. Під методичною компетенцією вчителя іноземної мови у ДНЗ ми розуміємо сукупність його теоретичних знань з методики, навичок і вмінь їхнього практичного використання у роботі з дошкільниками, індивідуальних, суб'єктних й особистісних якостей, яка функціонує як здатність проектувати, адаптовувати, організовувати, мотивувати, досліджувати й контролювати розвиток, виховання, освіти та навчання на заняттях та під час режимних процесів у ДНЗ, а також спілкуватися з дошкільниками.

Основними принципами програми є:

- професійне спрямування викладання курсу;
- інтеграція навчального курсу методики з курсами педагогіки, психології, практики англійської мови;
- урахування сучасних тенденцій розвитку системи іншомовної освіти дітей дошкільного віку: особистісно орієнтований підхід, білінгвальна освіта, інтегроване навчання іноземної мови;
- формування методичної культури як компонента професійної культури майбутнього вчителя ІМ у ДНЗ;
- науковість;
- інтеграція змісту та технології викладання.

Н.В. Язикова розглядає три основних компонента (теоретичне навчання, практичне навчання та навчально-дослідну роботу) моделі професійно-методичної підготовки вчителя ІМ, у процесі яких реалізуються цілі підготовки фахівця. Метою теоретичного навчання є створення теоретичної бази професійно-методичної діяльності як її орієнтовної основи. Метою практичного навчання є формування професійно-методичних умінь вчителя – практика. Навчально-дослідна робота покликана сформувати

знання та вміння, необхідні вчителю – досліднику [10].

Програма «Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку» містить два дидактичних модулі. Дидактичний модуль – це логічно завершена, системно впорядкована і структурована за окремими навчальними елементами частина теоретичних знань та практичних умінь навчальної дисципліни.

Модуль 1. Теоретичні основи дошкільного навчання дітей іноземної мови.

Модуль 2. Методика, організація та планування дошкільного навчання іноземної мови. Організація навчально-дослідної роботи.

Кожен модуль розрахований на 54 години: 36 годин аудиторних занять, 18 годин відведено на самостійну роботу студентів.

Дидактичний модуль охоплює предметний зміст, методи, форми, засоби навчання, а також спеціальний контроль. Тобто, модуль об'єднує певний зміст і технологію. Застосування модульної технології передбачає забезпечення певних педагогічних умов, у тому числі й організаційних. Важливим критерієм побудови модуля є керування діяльністю студента відповідно до логіки етапів засвоєння знань: сприймання, розуміння, осмислення, запам'ятовування, застосування, систематизація.

Кожен з двох модулів містить шість змістових модулів:

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Методика дошкільного навчання як компонент загальної методики навчання ІМ.

Змістовий модуль 2. Дитина дошкільного віку як суб'єкт навчання, виховання, освіти і розвитку засобами іноземної мови.

Змістовий модуль 3. Мета, завдання, принципи та засоби дошкільного навчання ІМ.

Змістовий модуль 4. Зміст дошкільного навчання ІМ.

Змістовий модуль 5. Методи навчання ІМ.

Змістовий модуль 6. Форми організації дошкільного навчання ІМ. Гра як провідна форма навчання дошкільників.

Модуль 2.

Змістовий модуль 1. Навчання мовного матеріалу. Навчання фонетичного матеріалу.

Змістовий модуль 2. Навчання лексичного та граматичного матеріалу.

Змістовий модуль 3. Навчання мовленнєвого матеріалу. Навчання аудіювання та говоріння.

Змістовий модуль 4. Специфіка контролю успішності у дошкільному навчанні ІМ.

Змістовий модуль 5. Висока професійна і педагогічна майстерність педагога – основа успіху дошкільного навчання ІМ.

Змістовий модуль 6. Методи дослідження у методиці викладання ІМ.

Курс «Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку» розрахований на два семестри (108 годин) і організований у наступних режимах роботи:

1. лекції – 24 години.
2. семінарські заняття – 24 години.
3. практичні заняття 8 годин.
4. навчальні екскурсії – 4 години.
5. індивідуальна робота – 12 годин.
6. самостійна робота – 36 годин.

Самостійній роботі в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу надається особлива значущість, вона є основним засобом оволодіння студентом навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених програмою навчальної дисципліни «Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку». Для забезпечення високого рівня методичної компетенції програма передбачає забезпечення студентів усіма необхідними засобами навчання, серед яких :

1. Плани лекцій, семінарських, практичних занять.
2. Списки рекомендованої літератури.
3. Опорна інформація з кожної теми.
4. Питання для самоконтролю знань.
5. Глосарій методичних термінів.
6. Питання для обговорення на семінарських заняттях.
7. Завдання для розробки навчальних матеріалів.

8. Тести множинного вибору.
9. Практичні роботи.
10. Навчально-методичний комплект майбутнього вчителя ІМ у ДНЗ.

Розглянемо зміст і структуру одного змістового модуля з курсу «Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку».

Для прикладу візьмемо змістовий модуль 4 (модуль 1)

№	Змістовий модуль	Кількість годин						
		Л	СР	СЗ	ПЗ	НЕ	ІР	Всього годин
Модуль 1. Теоретичні основи дошкільного навчання дітей іноземної мови								
4	Зміст дошкільного навчання дітей ІМ. Програма навчання дошкільників ІМ.	2	3	2	2			9

Змістовий модуль 4. Зміст, навчальна програма дошкільного навчання іноземної мови. Планування навчального процесу. **Короткий зміст.** Мінімізація змісту дошкільного навчання іноземної мови. Вимоги до частотності проведення занять як відображення цілей навчання. Чинники, які визначають зміст навчання. Структурні компоненти змісту: сфери (тематика) спілкування; мовленнєва компетенція («Розмовляємо з англійськими друзями»); мовна компетенція («Мовні кубики»); соціокультурна компетенція. Результати навчально-виховного процесу.

Принципи укладання програми: відповідність завданням освіти і виховання дошкільників, відповідність змісту віковій дитині, врахування підготовчого характеру навчання, наступності між початковим та системним вивченням іноземної мови у школі, врахування рівня мовленнєвого розвитку дитини, науковості, доступності, комунікативної спрямованості, орієнтація на особистість, ігрового характеру навчання, інтегроване навчання видам мовленнєвої (аудіювання, говоріння) та мовної компетенцій (фонетичної, лексичної, граматичної, інтеграція змісту і технології навчання).

Структура програми дошкільного навчання іноземної мови. Пояснювальна записка. Зміст формування основ комунікативної компетенції залежно від віку дитини і тривалості підготовчого періоду навчання. Сфери (теми) спілкування і завдання навчання на навчальні роки. Мовленнєва компетенція, зразки мовлення для засвоєння на навчальний рік. Мовна (фонетична, лексична, граматична) компетенція. «Мовні кубики». Соціокультурна компетенція і засоби її формування. Результати навчально-

виховного процесу.

Планування системи занять з формування основ комунікативної компетенції здійснюється відповідно до принципу поетапно-концентрованої організації навчального процесу.

У спеціальних розділах програми вміщено перелік назв семінарських та практичних занять

У розділі програми «Організація та методика» визначено основні організаційні форми та методи формування методичної компетенції майбутніх учителів іноземної мови. Процес формування методичної компетенції майбутнього вчителя дошкільного іншомовного навчання є процесом набуття ним методичних знань, методичних навичок та методичних умінь впродовж спеціальних організаційних форм навчання: лекцій, семінарських, практичних занять, навчальних екскурсій, індивідуальної роботи. Тези лекцій, плани-конспекти семінарських та практичних занять, навчальних екскурсій та завдання для самостійної роботи вміщено у навчальному посібнику «Методика навчання іноземної мови дошкільників» [9].

У розділі програми «Контроль та оцінювання» вміщено критерії оцінювання методичних знань та умінь. Кредитно-модульна система базується на поєднанні модульної технології та залікових кредитів.

Заліковий кредит є одиницею виміру навчального навантаження, необхідного для засвоєння студентами змісту дидактичного модуля і формування у них певних навичок і умінь.

Згідно з освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра (спеціальність «Дошкільне виховання. Англійська мова і література») на дисципліну «Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку» відводиться 2 кредити.

Перший заліковий кредит (54 год.) є одиницею виміру навчального навантаження, необхідного для засвоєння Модуля 1. Другий заліковий кредит (54 год.) – Модуля 2. Перший заліковий кредит реалізується у такій організаційній формі семестрового контролю як модульний підсумковий тест. Другий заліковий кредит здійснюється у формі семестрового екзамену.

За весь курс «Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку» студент може отримати загальну кількість балів – 100. Загальна максимальна кількість балів розподіляється між окремими змістовими модулями, а в межах модулів – між окремими елементами з урахуванням їх обсягу і складності. При цьому для кожного модуля і елемента встановлюється максимальна і мінімальна кількість балів, яку можуть

одержати студенти залежно від рівня їх знань, для зарахування відповідно модуля чи його елемента. У кінці семестру розраховується загальна кількість балів, одержана кожним студентом з навчальної дисципліни (індивідуальний рейтинг студента з навчальної дисципліни). За результатами одержаних індивідуальних рейтингів проводиться атестація студентів з навчальної дисципліни.

Висновок. Визначені нами структура та зміст навчальної дисципліни «Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку» реалізовані на рівні модульної програми. Подальшої розробки потребує обґрунтування змісту на рівні навчальних посібників та методичних рекомендацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Словарь методических терминов. – СПб: Златоуст, 1999. – 472 с.
2. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. В.Г. Кременя. Авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш та ін. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
3. Державна програма «Вчитель» // Освіта України. – 2002. – 2 квітня. – № 27. – С. 2-7.
4. Ключові завдання: Утвердження пріоритетності і модернізація освіти / З доповіді Міністра освіти і науки України Василя Кременя на II Всеукраїнському з'їзді працівників освіти // Дошкільне виховання. – 2001. – № 11. – С. 5-9.
5. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук.-метод. посіб. / Наук. ред. О.Л. Кононко. – К.: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. – 243 с.
6. Основы педагогики и психологии высшей школы / Под ред. А.В. Петровского. – М.: Изд-во МГУ, 1986. – 303 с.
7. Практическая психология для преподавателей. – М., 1997. – С. 92.
8. Типова програма з курсу «Методика навчання іноземної мови дітей дошкільного віку» / Укладач Т.М. Шкваріна. – Умань: ТВП «Пронікс», 2006. – 48 с.
9. Шкваріна Т.М. Методика навчання іноземної мови дошкільників: Навч. пос. – Умань, 2006. – 300 с.
10. Языкова Н.А. Цели и содержания методической подготовки студентов педагогических факультетов иностранных языков // Иностр.яз.в школе. – 1995. – № 1. – С. 57.